

APEIRON-UL LUI DINU FLĂMÂND

Laura Alexandra Petrea (Șopterean)

PhD. Student, UMFST „George Emil Palade” of Târgu Mureș

*Abstract:*The present paper deals with a short analyse of the first volume of poetry, written by Dinu Flămând. He is one of the most important poets from this period. His first volume is called "Apeiron" and appeared in 1971. Also, he is one of the members who grounded the "Echinox" Magazine. Dinu Flămând was born in Romania, Bistrita-Nasaud county and the fact that he comes from country can be remarked in his poetry because the city seems to fossilize him.

Keywords: Flămând, 1971, poetry, Apeiron, Echinoxism

Volumul de debut al poetului este intitulat *Apeiron*, iar acest nume nu este ales la întâmplare deoarece „Apeiron” este un nume cărui i s-a atribuit materia infinită, nedefinită și nelimitată. Filozoful care a propus acest nume se numește Anaximander. Elemente care aparțin acestei materii sunt aerul, apa, focul și pământul.¹ Fiind prima sa carte tipărită, nu este atât de complexă precum celelalte pe care le va publica și aparține vârstei adolescentine, a începuturilor carierei sale. „Întitulându-și prima carte *Apeiron*, poetul găsisse o formulă sugestivă pentru a marca începutul, elementaritatea primară a lumii sale.”² Conține douăzeci și patru de poeme, iar temele pe care le regăsim sunt: timpul, scurgerea acestuia într-un mod lin, marea și iubirea pierdută.

Poemul care deschide acest volum se numește „Ceață” și această ceață nu reprezintă altceva decât închistarea poetului odată cu pătrunderea în mediul citadin. Ca mijloace artistice întâlnim aliterația, figuri de stil precum metafora, comparația și epitetul. Motivul *ceții* este exemplificat prin elementele marine precum ecluzele: „Cu mari vărsări de frunze ne vărsăm, / orașul urcă-n ceață prin ecluze”³. La fel cum ecluzele îngrădesc marginea apelor, orașul îl bagă pe eul liric într-o stare de izolare și în același timp de interiorizare. Un alt termen care ține de marină este *edecul* – „măturători lucioși trag la edec”⁴ – care ne trimite la legătura dintre mare și mal, adică între inspirația care este liberă de a se exprima și lipsa acesteia. Tautologia din primul vers nu este altceva decât un joc confuz de cuvinte, prin care frunzele sunt de fapt trăirile care se pierd din cauza mediului urban.

Titlul care devine laitmotiv odată cu repetarea sa de-a lungul poemului, reprezintă inspirația care trebuie exteriorizată, dar care nu reușește datorită faptului că este *cleioasă* și străvezie. Străveziul sau translucidul nu permite libertatea de a fi văzut sau de a vedea, obturând interiorul de exterior. Comparația „ceața, ca măduva de lumânare” exemplifică această oprire a mediului exterior de a pătrunde în esența lucrurilor, chiar dacă focul *arde* deasupra ei. Închistarea provocată de schimbarea mediului rural o regăsim în diverse imagini vizuale precum „lampadare goale” sau „străzile casante”.

¹ Ion Pop, *Poezia românească neomodernistă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.766.

² Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.6.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem, p.14.

Duhul rămâne neatins, chiar dacă trupul este veșted și moare: „Acum sunt mai bun - / trupul ucis încălzește o iarbă adâncă”⁵. Mielul este simbolul inocenței, iar sacrificarea acestuia reprezintă în creștinism purificarea, de aceea sacrificarea eului liric este asemuită acestui animal: „Sânge de miel se scurge-n țărână / ca un apus peste ape, / umbra mielului geamăn crește din sânge / în umbra palmei venind să se-adape.”⁶. Cu toate că sângele se scurge în țărână, nu este totul pierdut deoarece o sosie se va naște din acesta. Putem spune că aici regăsim motivul păsării longevive grecești, Phoenix, care are puterea magică de a muri și a reînvia din propria-i cenușă. Un alt autor care procedează la fel cu Dinu Flămând este Eugene O’Neill, doar că face acest lucru în anul 1931, deci cu patruzeci de ani înainte. Ambii preiau mituri grecești pe care le transformă: scriitorul român ia mitul păsării Phoenix, iar Eugene O’Neill preia mitul Electrei, pe care îl adaptează în societatea americană modernă. Bineînțeles că mediul și societatea sunt diferite în ambele cazuri, dar esența miturilor este aceeași.

Continuitatea versurilor și a poemelor este lină, dar în același timp și foarte melodioasă, iar lirismul poetului este sobru și cumpătat. Maniera sa de a scrie este una simplistă, iar poemele sale le putem asemăna unei opere epice datorită proprietății pe care o dețin – aceea de a părea povestite. Modul scriitorului de a jongla cu limbajul este deosebit, deoarece deține o dexteritate nemaipomenită. Treptat, el urcă pe treptele sensibilității și poezia sa este adresată unei persoane care o identificăm prin pronumele personal, persoana a doua, singular, forma accentuată „tu”: „iar tu ești prund, / iar tu ești nesfârșit auz și pipăit”⁷. Acest „tu” pe care îl identificăm nu este prezent și nici aproape de eul liric, este doar o umbră a trecutului care din nou este scăldată în ceară: „Prin ceara aburindă te strecuri, / tot ce atingi în umbră se retrage”⁸. Imaginea dublă a cerii aburinde, vizuală și tactilă, este încă proaspătă pentru eul liric, care își amintește parcă melancolic de persoana iubită: „Am răs în părul tău, l-am îngânat, l-am strâns / întreaga zi te-am ocolit, am plâns”⁹.

Deși poemele sale conțin neologisme, acestea sunt îmbinate cu arhaisme, iar unele discursuri lirice tind să meargă spre tradiționalism. Un astfel de poezie este „Sentiment la Heraclea” deoarece ne duce cu gândul la un oraș antic. Cetatea acestuia se sflă pe un deal calcaros, este foarte rezistentă (încă păstrează ziduri între patru și zece metri) și originală. De aici se pot vedea albiile apelor și drumurile, dar mai ales Gurile Dunării. Peisajul este static și ne îndeamnă la o meditație profundă. Eul liric îi face un portret iubitei care stă despletită și tace, de acolo de la înălțime: „Sus în cetatea Heracleei – tu / cum stai / și atât de îndepărtată privești / înstrăinată și neconvinsă / de vecinătățile acestea cerești...”¹⁰. La fel cum cetatea este atât de departe de lumea cotidiană, la fel este și iubita descrisă ca fiind îndepărtată și înstrăinată. Când afirmăm faptul că unele poezii de-ale lui Dinu Flămând tind spre tradiționalism, ne referim la acel trecut care pentru el înseamnă mult, iar prezentul care îl ține închisat nu face decât să-l trimită cu gândul la fericirea apusă. Acest poem se încheie cu o reluare a primelor versuri, „Sus în cetatea Heracleei – tu / cum stai”¹¹ pentru a sublinia stagnarea întregului peisaj, iar ultimul vers ne confirmă acest lucru deoarece iubita tace „și taci...”¹². Punctele de suspensie lasă cititorul într-o așteptare continuă, pe care poetul a indus-o de-al lungul întregului poem prin verbe: a sta, a privi, a nu simți și a tăcea. Din punct de vedere stilistic, după cum afirmă Marian Papahagi, „poetul are predilecție pentru cuvântul

⁵ Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.14.

⁶ Ibidem, p.15.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, p.16.

⁹ Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.20.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem

¹² Marian Papahagi, *Poezia lui Dinu Flămând*, Revista Echinoc, nr. 1, 1977, p.7.

plastic, vâscos, cu oscilări de la neologism la arhaism, dar ceea ce a impus de la început a fost siguranța versului, stăpânirea unui limbaj poetic bine caracterizat, ce îngăduie identificarea în Dinu Flămând a unei voci distincte.”¹³

Anotimpul toamnei, prezentat în poemul „Fosforescență” este de fapt apropierea de sfârșitul vieții, iar iubita apare din nou și se îndepărtează de această dată în „întunecimi de tuci”¹⁴: „Genunchii tăi despart lucerne albe / pe un platou imens, subțiri, în sus, / e noaptea ca în suflet străvezie, / un gust sălcu învinge dinspre toamnă.”¹⁵ Oximoronul este figura de stil care apare din nou, iar contrastul dintre albul lanului și întunericul de afară creează o imagine statică inedită. Sufletul este din nou străveziu, iar datorită aburilor care reprezintă din nou această imagine neclară, alături de ceața din primele poeme, putem afirma faptul că viața poetului este incertă. Pe drumul spre celălalt tărâm, „Străluminează oasele spre lună / fosforice lucind, ca bruma / când urcă pe câmpie în apus.”¹⁶ Verdele este culoarea care îi ține scriitorului sufletul în viața, iar în absența ei, albul pune stăpânire pe interiorul său, rămânând doar albul imaculat al brumei care vine să distrugă totul. De această dată sufletul nu mai este luat în considerare, iar trupul – sau mai bine zis ce a rămas din trup, oasele – merge spre spațiul cosmic, care este reprezentat de lună.

La fel cum primele poeme din acest volum conțin elemente legate de mare, apoi de armată, ultimele poeme din acest volum conțin o serie de elemente muzicale, care tind să facă peisajul static să capete viață. Opera lirică „Tu, lângă muzică” o remarcăm ca fiind printre cele mai expresive poeme din acest volum datorită imaginilor artistice care se întrepătrund, dar din care nu reiese o sinestezie, ci o inversiune a simțurilor. Eul liric – „încet mă scămășez, orbesc încet...”¹⁷ – simte că orbește de la muzică, iar urechea sa vine cea care îl ajută să vadă, mai exact să-și formeze o imagine în ochiul minții: „când în auz doar acest văz de sunet”¹⁸. Poemul devine precum o operă epică, datorită modului lin de a se scurge și datorită verbelor care provoacă o întreagă poveste: „Iar dacă mai ești, te bănuie / cu steaguri albe limpezind o zare, / mișcarea a încetinit spre margini, / te-ndepărtezi cu altfel de mișcare; / până la tine toate-s margini. / iar tu ești depărtare-n sud / de unde eu am început să-aud...”¹⁹

În poemul „Natură statică cu giruete”, acest instrument meteorologic cu care se determină direcția și intensitatea vântului are o semnificație importantă: aceea de a-l ajuta pe poet să își regăsească propriul drum. Până la regăsirea acestuia, eul liric îndeamnă persoana iubită să călătorească prin umbre de mătase care vin dinspre tărâmul nopții. Noaptea reprezintă o liniște deplină în care orice altă mișcare este oprită, iar glasul ciocârliei vine precum un semn; odată primit acest semn, eul liric simte că mișcarea începe să reapară, iar astfel depărtarea dintre el și ființa iubită va dispărea: „Te voi trezi când vântul se ridică / în cupele sfârlezei nemișcare / și o săgeată ne va arăta / drumul buruienos către cetate.”²⁰ Epitetul „drumul buruienos” ne indică greutatea pe care cei doi trebuie să le depășească împreună, iar odată depășite, vor ajunge la cetatea pe care am analizat-o mai devreme, unde totul este static, fără greutate și zbucium. Versurile care încheie acest poem – „cât timp îmi înfloresc în mână / giruete.”²¹ – sunt decisive deoarece giruetele reprezintă calea poetului, iar acesta exemplifică printr-un verb atribuit florilor, felul în care viața sa devine mai frumoasă atâta timp cât are lângă el persoana pe care o dorește. „Depărtarea devine, altundeva, necesară

¹³ Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.23.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.24.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, p.27.

²¹ Ion Pop, *Poezia românească neomodernistă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.766.

pentru individualizarea imaginii amenințate de mișcarea materiei primare”²², deoarece odată produsă acea mișcare *apeironică* a vântului, care ar trebui să provoace apropierea dintre cei doi, nu face altceva decât să inducă o frică în sufletul eului liric: „Cât ești de goală, părul tău ar fi / pierdut prin galerii de mușuroaie, / furnicile te-ar trage de odgoane, / până la magaziile pustii / dacă din când în când nu te-aș veghea / ca prin ocheane-ntoarse, depărtat”²³.

Alexandra Ciocârlie spune despre acest volum intitulat *Apeiron* că „tratează fascinația pentru fața nevăzută a lucrurilor, pentru starea primordială a ființei, [...] evocă nevroza de adaptare a tânărului de la țară, senzual și frust, confruntat cu spațiul citadin alienat.”²⁴

Ca o concluzie a primului volum, afirmăm faptul că „unitatea de adâncime a acestor poeme, prin care noile exprimări comunică cu cele de început, stă tocmai în această oximoronică asociere de vitalism frust, de căldură elementară și de voluptate a palpării materiei, cu extrema răcelii și a înghețului.”²⁵

BIBLIOGRAPHY

Bibliografia operei:

Flămând, Dinu, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018

Flămând, Dinu, *Descos și țes. Volumul II*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018

Bibliografia critică:

Pop, Ion, *Poezia românească neomodernistă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018

Pop, Ion, *Echinox. Vocile poeziei*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2008

Papahagi, Marian, *Poezia lui Dinu Flămând*, Editura Cartea Românească, București, 1990

Poantă, Petru, *Radiografii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978

Poenar, Horea, *Dicționar Echinox A-Z. Perspectivă analitică*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008

Simion, Eugen, *Dicționarul literaturii române II*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2012

²² Dinu Flămând, *Descos și țes. Volumul I*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.26.

²³ Alexandra Ciocârlie, *Dinu Flămând*, în *Dicționarul literaturii române I*, Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2012, p.590.

²⁴ Ion Pop, *Poezia neomodernistă românească*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p.767.

²⁵ Cartea a fost tradusă în limba română de Aurelia Stoica și apărută la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași în cadrul Colecției CICERO, colecție coordonată de Constantin Sălăvăstru.